

και Carr (1988), όταν ενισχύεται η αυτοαποτελεσματικότητα και τα κίνητρα των μαθητών, τότε οι γνωστικές και μεταγνωστικές στρατηγικές ανάγνωσης που διδάσκονται για την κατανόηση του κειμένου διατηρούνται και γενικεύονται.

2.2 Γνωστικές και μεταγνωστικές στρατηγικές αναγνωστικής κατανόησης

Η έρευνα έχει δείξει σταθερά ότι η διδασκαλία γνωστικών και μεταγνωστικών στρατηγικών αναγνωστικής κατανόησης σε μαθητές με Μαθησιακές Δυσκολίες μπορεί να έχει βαθύ και θετικό αντίκτυπο στη συνολική ακαδημαϊκή τους απόδοση και αυτοπεποίθηση (Souvignier & Antoniou, 2007). Οι γνωστικές και μεταγνωστικές στρατηγικές είναι δύο θεμελιώδεις συνιστώσες των διαδικασιών μάθησης και επίλυσης προβλημάτων. Αυτές οι στρατηγικές βοηθούν τα άτομα να αποκτούν, να επεξεργάζονται και να εφαρμόζουν αποτελεσματικά τη γνώση. Οι **γνωστικές στρατηγικές** αναφέρονται στις συγκεκριμένες στρατηγικές ή μεθόδους που χρησιμοποιούν τα άτομα για να ενισχύσουν τις ικανότητες μάθησης, μνήμης και επίλυσης προβλημάτων. Αυτές οι στρατηγικές περιλαμβάνουν τον τρόπο με τον οποίο οι μαθητές επεξεργάζονται και χειρίζονται πληροφορίες. Οι γνωστικές στρατηγικές μπορούν να περιλαμβάνουν δραστηριότητες όπως η σύνοψη, η επισήμανση, η οργάνωση πληροφοριών και η χρήση μνημονικών στρατηγικών για την ενίσχυση της μνήμης (Weinstein & Mayer, 1986). Οι **μεταγνωστικές στρατηγικές**, από την άλλη πλευρά, αναφέρονται σε δεξιότητες ανώτερου γνωστικού συλλογισμού (higher order skills) που περιλαμβάνουν την επίγνωση και τον έλεγχο ενός ατόμου στις δικές του γνωστικές διαδικασίες. Αυτές οι στρατηγικές χρησιμοποιούνται για τον σχεδιασμό, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των δραστηριοτήτων μάθησης ή επίλυσης προβλημάτων. Η μεταγνώση περιλαμβάνει τον καθορισμό στόχων, την αξιολόγηση της κατανόησης, την επιλογή κατάλληλων γνωστικών στρατηγικών και την πραγματοποίηση προσαρμογών ανάλογα με τις ανάγκες κατά τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας (Flavell, 1979).

Η διδασκαλία γνωστικών και μεταγνωστικών στρατηγικών αναγνωστικής κατανόησης μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση της ακαδημαϊκής επίδοσης των μαθητών με Μαθησιακές Δυσκολίες, καθώς είναι καλύτερα προετοιμασμένοι να κατανοήσουν και να διατηρήσουν το περιεχόμενο σε διάφορα θέματα (Gersten, Fuchs, Williams, & Baker 2001). Επιπρόσθετα, οι στρατηγικές αναγνωστικής κατανόησης περιλαμβάνουν δεξιότητες όπως η εξαγωγή συμπερασμάτων, η ικανότητα σύνοψης και η κριτική σκέψη. Αυτές οι δεξιότητες δεν είναι μόνο απαραίτητες για την κατανόηση γραπτών κειμένων, αλλά μπορούν να μεταφερθούν σε άλλους τομείς μάθησης και επίλυσης προβλημάτων (Shanahan, 2015). Μάλιστα, όταν οι μαθητές με ΜΔ διδάσκονται αποτελεσματικές στρατηγικές και βιώνουν ακαδημαϊκή επιτυχία, βελτιώνονται η αυτοαποτελεσματικότητα και τα κίνητρά τους (Pressley, 2002).

Ένας μεγάλος αριθμός μετα-αναλύσεων κατηγοριοποιεί τις γνωστικές και μεταγνωστικές στρατηγικές (α) σε στρατηγικές επεξεργασίας του κειμένου, (β) σε στρατηγικές που βασίζονται σε ερωτήσεις, και (γ) σε αναγνωστικά προγράμματα (Mastropieri και συν., 1996· Rosenshine, 2001· Souvignier & Antoniou, 2007· Swanson, 1999).

α. Στρατηγικές επεξεργασίας του κειμένου

Οι στρατηγικές επεξεργασίας του κειμένου μπορούν να εφαρμοστούν με πολλούς διαφορετικούς τρόπους (Mastropieri και συν., 1996), όπως, για παράδειγμα, με τη χρήση μνημονικών στρατηγικών, οργάνωσης του κειμένου ή της υπογράμμισης. Μέσω της απομνημόνευσης ή της ανάδειξης των νέων πληροφοριών ενός κειμένου, οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να κάνουν συσχέτιση με τις υπάρχουσες γνώσεις τους και με τον τρόπο αυτό να κατασκευάσουν νέες έννοιες που οδηγούν σε επιτυχημένη αναγνωστική κατανόηση.

Οι **μνημονικές στρατηγικές** που στοχεύουν στην ενίσχυση της απομνημόνευσης των σημαντικών πληροφοριών του κειμένου ή του λεξιλογίου συμβάλλουν σημαντικά στην αναγνωστική κατανόηση (Mastropieri, Sweda, & Scruggs, 2000). Μία μνημονική στρατηγική είναι η δημιουργία *νοητικών αναπαραστάσεων* κατά την οποία οι μαθητές διακόπτουν την ανάγνωση και φαντάζονται τις εικόνες που περιγράφονται στο κείμενο. Η στρατηγική αυτή συμβάλλει στην ενίσχυση της **κυριολεκτικής** αναγνωστικής κατανόησης. Στη *στρατηγική των λέξεων-κλειδιά*, οι εκπαιδευτικοί ορίζουν και συζητούν το νόημα μίας νέας λέξης ή όρου που εμφανίζεται στο κείμενο, και στη συνέχεια, δημιουργεί συγκεκριμένες και ακουστικά παρόμοιες λέξεις-κλειδιά προκειμένου να δοθεί μία νύξη για την ευκολότερη ανάκτηση νέων πληροφοριών. Αντίστοιχα, οι εκπαιδευτικοί παρουσιάζουν λέξεις σε εικόνες-κλειδιά, σε εικόνες δηλαδή που απεικονίζουν την έννοια της νέας λέξης/όρου και κάνουν ευκολότερη την ανάκτηση του νοήματος. Για παράδειγμα, στη λέξη «Θερμοπύλες» μπορεί να απεικονίζεται μία πόρτα και γύρω να υπάρχουν πηγές που αναβλύζουν ατμούς (Antonίου, 2010). Η στρατηγική αυτή συμβάλλει στην ενίσχυση της **ερμηνευτικής** αναγνωστικής κατανόησης.

Οι στρατηγικές που βασίζονται στην **οργάνωση του κειμένου** μέσω της χρήσης υλικού όπως τα διαγράμματα ή οι γραφικοί οργανωτές συμβάλλουν στην κατανόηση των επιμέρους πληροφοριών ενός κειμένου. Οι εκπαιδευτικοί υποδεικνύουν τον τρόπο που συμπληρώνουν το διάγραμμα ή τον γραφικό οργανωτή και στη συνέχεια καλούνται και οι μαθητές να βρουν τα σημαντικά σημεία του κειμένου και να κάνουν την αντίστοιχη συμπλήρωση. Οι στρατηγικές οργάνωσης του κειμένου συμβάλλουν στην ενίσχυση της **κυριολεκτικής** αναγνωστικής κατανόησης.

β. Στρατηγικές που βασίζονται σε ερωτήσεις

Μία από τις πιο αποτελεσματικές στρατηγικές αναγνωστικής κατανόησης είναι η χρήση των ερωτήσεων (Mastropieri και συν., 1996). Οι μαθητές κατακτούν το νόημα μέσω ερωτήσεων που αναδεικνύουν την κεντρική ιδέα ή την περίληψη του κειμένου.

Μία από τις αποτελεσματικές στρατηγικές **συμπερασματικής** κατανόησης είναι η **εύρεση της κεντρικής ιδέας** του κειμένου (Gersten και συν., 2001). Οι εκπαιδευτικοί διδάσκουν στους μαθητές υποδειγματικά πώς να βρουν το βασικό νόημα του κειμένου απαντώντας σε ερωτήσεις οι οποίες διαφοροποιούνται ανάλογα με το είδος του κειμένου. Για παράδειγμα, οι μαθητές διδάσκονται πώς να ενεργοποιούν την προηγούμενη τους γνώση μέσω την ανάγνωσης του τίτλου, στη συνέχεια κάνουν επισκόπηση των σημείων που υποδεικνύονται στο κείμενο (π.χ. με έντονα γράμματα, υπογράμμιση κ.λπ.) και στο τέλος συνδυάζουν τις πληροφορίες κάνοντας γενίκευση των ιδεών σε νέα θέματα για την ανάδειξη της κεντρικής ιδέας ενός πραγματολογικού κειμένου.

Η διδασκαλία της **περίληψης**, της σύνοψης δηλαδή των βασικών σημείων του κειμένου στους μαθητές, αποτελεί μία από τις πιο αποτελεσματικές στρατηγικές **κυριολεκτικής** κατανόησης (Souvignier & Αντωνίου, 2007). Οι εκπαιδευτικοί διδάσκουν υποδειγματικά στους μαθητές πώς να κάνουν την περίληψη μέσω της χρήσης ερωτήσεων. Για παράδειγμα, σε ένα πραγματολογικό κείμενο μετατρέπουν τις θεματικές προτάσεις σε ερώτηση και η απάντηση στην ερώτηση αυτή είναι ο πλαγιότιτλος της παραγράφου. Η σύνδεση των πλαγιότιτλων όλων των παραγράφων οδηγεί στη σύνταξη της περίληψης του πραγματολογικού κειμένου.

γ. Αναγνωστικά προγράμματα

Τα προγράμματα πολλαπλών παραγόντων περιλαμβάνουν συνδυασμό διαδικασιών ή βημάτων που στοχεύουν στην αναγνωστική κατανόηση (Mastropieri και συν., 1996). Περιλαμβάνουν μία σειρά από στρατηγικές που προωθούν την κατανόηση και επιταχύνουν την αυτορρύθμιση των μαθητών. Η αυτορρύθμιση της εφαρμογής των στρατηγικών επιτυγχάνεται μέσω της υποδειγματικής διδασκαλίας της εφαρμογής κάθε στρατηγικής και στοχεύει στη μεταβίβαση της ευθύνης στον μαθητή μέσω της

1η ΕΒΔΟΜΑΔΑ-ΑΙΓΥΠΤΟΣ:

1η Ενότητα - Δομή αφηγηματικού λόγου

Συνολικός χρόνος: 4 ώρες

1η ώρα Δοκιμασία 1

Αναγνωστική κατανόηση (20')

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗ- ΣΙΑΚΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ

ΥΛΙΚΟ

Δοκιμασία 1
Αναγνωστική Κατανόηση

Τίτλος κειμένου:
Τι ιδέες σου φέρνει στο μυαλό ο τίτλος:

Η κατάρα της μούμιας

Η Παναγία, όταν βούτηξε για να παρακαλέσει να βγάλει τον άγιο από τον τάφο, τον έφερε μαζί της. Τα παλαιά ελληνικά, που ονομάζονται γλώσσα αρχαία, έχουν πολλές λέξεις που σημαίνουν το ίδιο αλλά με διαφορετική σημασία. Πολλές από αυτές τις λέξεις έχουν αλλάξει την σημασία τους με την πάροδο του χρόνου. Τα παλαιά ελληνικά λέγονται αρχαία ελληνικά και οι λέξεις που χρησιμοποιούνται σήμερα λέγονται νεοελληνικά. Τα παλαιά ελληνικά λέγονται αρχαία ελληνικά και οι λέξεις που χρησιμοποιούνται σήμερα λέγονται νεοελληνικά. Τα παλαιά ελληνικά λέγονται αρχαία ελληνικά και οι λέξεις που χρησιμοποιούνται σήμερα λέγονται νεοελληνικά.

Οι προτάσεις που έγραφε ήταν σωστές: Ναι Όχι

ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ
ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

Σημειώσεις Εξερευνητή για αποστολή κειμένου

- Τίτλος
- Λεκτικές λέξεις
- Στοιχείο λέξης κλειδιά
- Εξοικειωμένη
- Διάρθ.
- Κτητική

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΙΚΗ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Η/Ο εκπαιδευτικός σημειώνει με την ολοκλήρωση του κάθε βήματος.

Να επεξεργαστούν οι μαθητές το κείμενο χρησιμοποιώντας τις σημειώσεις του Εξερευνητή ΤΑΞΙΔΙ και 7Π, ώστε να κατακτήσουν τις οργανωτικές στρατηγικές που απαιτούνται για την κατανόηση του αφηγηματικού κειμένου και τη δομή του. Παρουσιάστε τον λόγο για τον οποίο χρειάζεται κανείς να ξέρει να αφηγείται μια ιστορία με σωστή δομή (π.χ. να επικοινωνεί καλύτερα με άλλους, να καταλαβαίνει καλύτερα τα κείμενα). Διαβάστε τους το εισαγωγικό κείμενο της 1ης ενότητας - Αίγυπτος.

- Κείμενο «Η κατάρα της μούμιας» - **Δοκιμασία 1**
- Σημειώσεις Εξερευνητή ΤΑΞΙΔΙ, 7Π

Παρουσιάστε στους μαθητές τις σημειώσεις του Εξερευνητή ΤΑΞΙΔΙ και δείξτε τους ότι σε κάθε κείμενο που έχουν να δουλέψουν πρέπει να ακολουθούν τα βήματα των σημειώσεων προκειμένου να κατανοήσουν ένα κείμενο. Διαβάστε τις φύσικες των πρωταγωνιστών.

ΤΙΤΛΟΣ/ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

«Κοιτάω τις Σημειώσεις του Εξερευνητή. Κοιτάζετε και εσείς για να μπορείτε να παρακολουθείτε μαζί μου. Βλέπετε ότι πριν διαβάσουμε ένα κείμενο κοιτάμε τον τίτλο του. Ας διαβάσουμε μαζί τον τίτλο του κειμένου. Τι ιδέες σας φέρνει στο μυαλό ο τίτλος; Καταγράψτε τες μέσα στο σύννεφο».

«Όταν διαβάζουμε ένα κείμενο μπορεί να μην καταλαβαίνουμε κάποιες λέξεις. Ας αναζητήσουμε τις άγνωστες λέξεις του κειμένου».

«Κοιτάω τα βήματα εύρεσης άγνωστων λέξεων. Κοιτάζετε και εσείς μαζί μου. Βλέπετε ότι το πρώτο βήμα που κάνουμε είναι να εντοπίσουμε τις άγνωστες λέξεις και να τις καταγράψουμε στον πίνακα. Ας το κάνουμε μαζί». Βρείτε μαζί με τους μαθητές

**«ΑΤΛΑΝΤΙΣ:
Ο ΜΥΘΟΣ
ΤΗΣ ΧΑΜΕΝΗΣ ΑΤΛΑΝΤΙΔΑΣ»**

ΒΙΒΛΙΟ ΜΑΘΗΤΗ

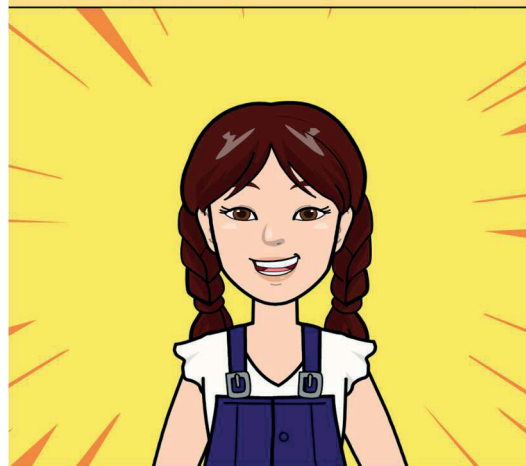
Πρωταγωνιστές της ιστορίας

Απόγονος ενός ανθρώπου που ήξερε για την Ατλαντίδα.
Του αρέσει η αρχαιολογία και τα ταξίδια.

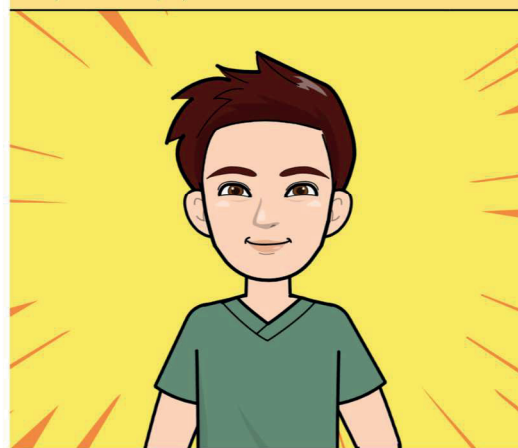
Πλάτωνας

Φίλη του Πλάτωνα. Είναι φιλομαθής, έξυπνη και της
αρέσει να διαβάζει βιβλία για τον κόσμο.

Δανάη

Φίλος του Πλάτωνα. Του αρέσει η περιπέτεια και να
λύνει γρίφους. Είναι καλός στα μαθηματικά αλλά δεν
του αρέσει να διαβάζει.

Στέφανος